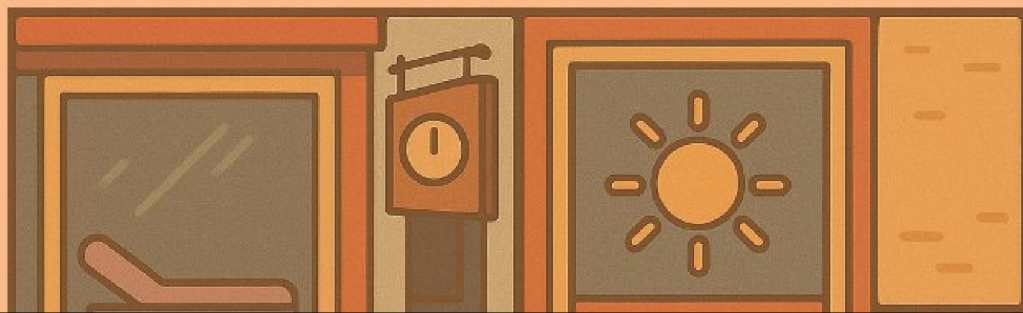

SCHONE ZAKEN

SAMENVATTING

**VERKENNINGEN ROND
ONDERMIJNENDE CRIMINALITEIT
IN DE BEAUTYSECTOR**

Colofon

In opdracht van

Ministerie van Justitie en Veiligheid, Wetenschappelijk Onderzoek- en Datacentrum (WODC).

Auteurs

Peter Kruize en Paul Gruter (bureau Ateno)

Laurens Klein Kranenburg en Ralf ten Hove (Ipsos I&O)

Titel

Schone zaken. Verkenningen rond ondermijnende criminaliteit in de beautysector.

Omslagillustratie

Paul Gruter (Afbeelding gegenereerd met ChatGPT, 15 juni 2025). Prompt: "Maak een stripachtige afbeelding over ondermijnende criminele activiteiten in de beautysector (massagesalons, tattooshops, kappers, nagelstudio's en zonnestudio's). De afbeelding moet op een abstracte manier verwijzen naar het thema; geen plaatjes van mensen die aan het werk zijn."

ISBN

978-94-91534-24-9

©2025 Bureau Ateno en IPSOS I&O. Auteursrechten voorbehouden.

Niets uit dit rapport mag worden verveelvoudigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm, digitale verwerking of anderszins, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de auteurs. Het gebruik van figuren en/of tekst als toelichting of ondersteuning bij artikelen, boeken en scripties is toegestaan, mits de bron duidelijk wordt vermeld.

Alle rapporten van bureau Ateno zijn gratis te downloaden via www.ateno.nl.

Samenvatting

Dit verkennend onderzoek naar ondermijnende criminaliteit binnen de beautysector is aangevraagd bij het WODC door het programma Directoraat-Generaal Ondermijning. De overheid zet in samenwerking met tal van partners in op allerlei facetten die van invloed zijn op ondermijnende criminaliteit. Een van deze aspecten betreft 'kwetsbare branches'. Het is op voorhand echter onduidelijk of de beautysector ook hiertoe moet worden gerekend.

De beautysector is voor dit onderzoek afgebakend tot vijf branches, namelijk: kapperszaken, nagelstudio's, tattoo- en piercingshops, massagesalons en zonnestudio's. De keuze voor de focus op deze branches hangt samen met een aantal aspecten die de sector op voorhand gevoelig lijkt te maken voor ondermijnende criminele activiteiten, zoals het feit dat er relatief veel contant geld in omgaat, de waarde van goederen en/of diensten moeilijk is in te schatten en het aantal klanten lastig is te controleren.

Probleemstelling

Het onderzoek kent een tweeledige probleemstelling. Enerzijds is er de vraag wat de aard, en omvang zijn van de verschillende vormen van ondermijnende criminaliteit en anderzijds de vraag hoe de weerbaarheid van de sector kan worden verhoogd.

In dit onderzoek spreken we van ondermijnende criminaliteit als criminele samenwerkingsverbanden bedrijven in de beautysector misbruiken c.q. als vehikel gebruiken voor het uitvoeren of het verhullen van criminele activiteiten dan wel voor het witwassen of het wegsluizen van crimineel geld. Het betekent dus dat we in dit onderzoek zaken die in publieke discussies ook wel worden gerekend tot ondermijning, zoals het zwart laten werken van personeel of meer in het algemeen het ontduiken van belasting niet rekenen tot het domein van ondermijning.

Methoden van onderzoek

We hebben de volgende onderzoeksmethoden gebruikt om materiaal te verzamelen:

1. Deskresearch, zoals het bestuderen van literatuur, mediaberichten, rapporten en jaarverslagen en analyses op basis van het LISA-vestigingenregister en het dashboard Zicht op ondermijning
2. Gesprekken met vertegenwoordigers van brancheverenigingen, te weten ANKO (kappers), NGS (masseurs), NBTK (tatoeëerders), SVZ (zonnestudio-eigenaren) en ProVoet (onder andere nagelstylisten). Daarnaast zijn er korte, informatieve contacten geweest met allerlei organisaties uit het veld van de beautysector.
3. Online-enquête onder ondernemers uit de vijf beautybranches (n=423). Voor de enquête zijn 5.000 ondernemers aangeschreven door Ipsos I&O (n=167). Daarnaast zijn ondernemers door brancheverenigingen geattendeerd op de enquête (n=256). Respondenten konden zich ook aanmelden voor een aanvullend, veelal telefonisch, gesprek (n=17).

4. 'Walk en talk'-gesprekken in vijf gemeenten, te weten Amsterdam, Utrecht, Tilburg, Arnhem en Zwolle waarbij de onderzoeker met gemeenteambtenaren en politiefunctionarissen door straten of stadsdelen met relatief veel beautybedrijven is gelopen.
5. Gesprekken met functionarissen van de politie, de Arbeidsinspectie, de Belastingdienst, de KVK, de Stichting M., CoMensha, het Meldpunt Drugsprecursoren, FIU en de RIEC's. Er is bij deze diensten, voor zover mogelijk, ook informatie opgevraagd over signalen van ondermijnende criminaliteit binnen de beautysector.
6. Analyse van politiedossiers. Er zijn 99 dossiers geselecteerd uit de periode 1-7-2019 t/m 30-6-2024 die mogelijk betrekking hebben op ondermijnende criminaliteit in de beautysector.
7. Analyse van gepubliceerde gerechtelijke uitspraken op rechtspraak.nl die mogelijk betrekking hebben op ondermijnende criminaliteit in de beautysector. De uitspraken zijn afkomstig uit de periode 2019 t/m 2024. Er zijn zeventien bestuursrechtelijke uitspraken bestudeerd over pandsluitingen en 46 strafrechtelijke uitspraken.
8. Valideringsworkshops met vertegenwoordigers van ANKO, PVO, VNO-NCW, Nationale Politie, Belastingdienst en de gemeenten Amsterdam en Utrecht.
9. Buitenlandse bijdragen op het thema door onderzoekers uit België, Italië en het Verenigd Koninkrijk.

Afbakening en schets van de beautysector

De beautysector hebben we afgebakend als zijnde het domein van kappersbedrijven, nagelstudio's, tattooshops, massagesalons en zonnestudio's. Hoewel deze branches niet eenduidig herkenbaar zijn aan de hand van een SBI-code, komen we op basis van verschillende publicaties tot de slotsom dat er anno 2024 bijna 50.000 ondernemingen zijn die binnen de door ons gedefinieerde beautysector vallen. Kapperszaken en nagelstudio's staan daarbij voor het leeuwendeel van de beautyondernemingen met een aandeel van respectievelijk 67 en 20 procent. Het aandeel van de overige drie branches is aanmerkelijk minder omvangrijk: massagesalons nemen 6 procent van het totaal, tattooshops 6 procent en zonnestudio's maken slechts voor 1 procent deel uit van het geheel.

Als we de ogenschijnlijk stagnerende populariteit van de zonnestudio's hier buiten beschouwing laten dan kunnen we constateren dat de overige branches van de beautysector zoals we die onder de loep hebben genomen, zich in een toenemende populariteit mogen verheugen. De groei van de bevolking en het besteedbaar inkomen maken dat consumenten blijkbaar meer willen uitgeven aan persoonlijke verzorging. De toename van het aantal beautybedrijven en bijbehorende klandizie lijkt vooral ook samen te hangen met een meer 'bourgondische' leefstijl: mensen gaan niet alleen vaker uit eten, maar besteden ook meer aandacht en geld dan voorheen aan uiterlijke verzorging. Deze ontwikkeling verklaart mogelijk mede ook het veelvuldig gesignaleerde beeld van winkelstraten die lijken te worden gedomineerd door kapperszaken, nagelstudio's, tattooshops en massagesalons.

Aard en omvang van ondermijnende criminaliteit binnen de beautysector

De beautysector kan als kwetsbaar worden gezien voor ondermijnende criminaliteit vanwege de volgende kenmerken: sociaal (anonimiteit), financieel-economisch (relatief veel gebruik van contant geld), logistiek (chemicaliën voor drugsproductie) en institutioneel (eenvoudige toegang tot beroep, ook voor kwaadwillende personen). In dit onderzoek zijn we ondanks deze kenmerken echter weinig empirisch bewijs tegengekomen dat erop wijst dat de beautysector daadwerkelijk wordt misbruikt voor ondermijnende criminaliteit. Deze constatering staat haaks op de indruk die velen hebben. Zo is het zien van grote aantallen beautyzaken in het straatbeeld voor veel mensen die wij hebben gesproken in het kader van dit onderzoek aanleiding te denken dat er waarschijnlijk met of bij deze bedrijven wel dingen plaatsvinden die het daglicht slecht kunnen verdragen. Die gedachte geldt zowel voor geënquêteerde en geïnterviewde ondernemers uit de sector zelf als ook voor veel van de professionals die vanuit een overheidsrol betrokken zijn bij de sector. Ook de deelnemers aan de valideringsbijeenkomst herkennen deze indruk. Ze erkennen echter tegelijkertijd dat de uitkomsten van ons onderzoek dit beeld niet ondersteunen, anders gezegd: er lijkt sprake van een mismatch tussen de publieke perceptie en datgene wat we zien op basis van daadwerkelijk empirisch bewijs.

Duiding van de mismatch tussen de gepercipieerde en geregistreerde signalen

De verklaring voor het verschil tussen de publieke beleving en het gevonden empirisch bewijs kent vermoedelijk meerdere elementen, waaronder de volgende twee:

1. Allereerst is er de definitiekwestie. Zo wordt bijvoorbeeld het afkomen van de winst door een deel van de omzet buiten de boekhouding te laten (creëren van zwart geld) door ons niet als ondermijnende criminaliteit gezien, maar veel van de respondenten die we hebben gesproken, zien ook dergelijke praktijken wel degelijk als ondermijning.
2. Een tweede vermoedelijke verklaring is wat wij, maar ook sommige respondenten, aanduiden met 'culturele verschillen'. Een deel van de beautybedrijven wordt gerund door ondernemers met een migratieachtergrond. En sommige van deze ondernemers hebben een andere, soms meer informele manier van zaken doen dan we in de regel gewend zijn in Nederland, zoals het hanteren van lange of andere openingstijden en/of het veelvuldig aanwezig laten zijn van familie, vrienden of kennissen in en rond de zaak, ofwel aanwezigheid van mensen die voor de buitenwereld duidelijk niet de rol van klant hebben. Deze wijze van nering doen, wekt bij autochtone buitenstaanders soms argwaan.

Kwetsbare sector?

Het onderzoek wijst uit dat er geen empirisch bewijs is voor de aanname dat de beautysector kwetsbaar is voor ondermijnende criminaliteit. Dit kan mogelijk worden verklaard door het feit dat er geen diensten worden aangeboden die noodzakelijk zijn voor het criminele proces. Zoals dat wel geldt voor de transportsector (denk aan expeditiebedrijven, maar ook autoverhuurbedrijven) of de sector van bedrijfsopslagruimtes. Bovendien is de omzet van beautybedrijven

vermoedelijk in de regel niet interessant genoeg voor het op grote schaal witwassen van crimineel geld. Verder lijkt het gebruik van aceton binnen nagelstudio's niet zodanig te zijn dat deze branche interessant is om als vehikel te worden gebruikt voor de aanschaf hiervan voor de productie van harddrugs.

Dat de beautysector niet als kwetsbaar kan worden getypeerd, sluit niet uit dat er wel casussen kunnen zijn waarin sprake is van ondermijning of waarin sprake is van andere vormen van criminaliteit. In het onderzoek zijn er namelijk wel enkele zaken naar voren gekomen waarbij er sprake lijkt te zijn van dekmantelconstructies. Dit heeft echter naar het zich laat aanzien meer te maken met de persoon in kwestie dan met de aantrekkelijkheid van de sector voor dit doel.¹

Kenmerken van de vijf branches en specifieke criminaliteitsvormen

Een belangrijk deel van de nagelstudio's en massagesalons wordt gerund door ondernemers met een migratieachtergrond. Dit geldt ook voor een specifiek segment van de kapperszaken (de barbershops). We zien dat er in deze bedrijven eveneens relatief veel werknemers met migratieachtergrond aan het werk zijn. De inspectieverslagen van de Arbeidsinspectie laten zien dat in deze branches – en dan vooral bij de massagesalons – overtredingen worden geconstateerd van de Wet arbeid vreemdelingen. In sommige massagesalons wordt een 'happy ending' aangeboden. Enkele malen wordt om deze reden de salon gesloten wegens het ontbreken van een vergunning voor het runnen van een seksinrichting. Dit soort overtredingen is echter hooguit een indicator dat er mogelijk sprake is mensenhandel. Uit de Monitor mensenhandel en cijfers van CoMensha blijkt dat ongeveer 1 procent van de slachtoffers van mensenhandel gelieerd is aan een van de door ons onderzochte beautybranches.

Er wordt binnen een deel van de beautysector gewerkt met chemicaliën die kunnen worden gebruikt als drugsprecursoren. Het gaat dan om aceton, een stof die wordt gebruikt voor het verwijderen van nagellak. Uit gegevens van het Meldpunt Drugsprecursoren blijkt dat er slechts enkele meldingen per jaar zijn over nagelstudio's die verdacht(e) hoeveelheden aceton hebben besteld. Bij de meeste meldingen gaat het echter om zulke kleine hoeveelheden dat een relatie met de productie van harddrugs niet voor de hand lijkt te liggen.

Kapperszaken, en dan vooral de barbershops die worden gerund door ondernemers met een migratieachtergrond worden in de gesprekken, maar ook in de BVH-gegevens, soms in verband gebracht met drugshandel of heling. Het zijn vooral deze kapperszaken waar soms ook veel mensen samenkomen; enkele malen wordt er in de enquête, maar ook in gesprekken met ondernemers gesuggereerd dat het dan wel eens zou kunnen gaan om ontmoetingsplekken

¹ Zo komen we tijdens het onderzoek enkele voorbeelden tegen van familienetwerken waarbinnen met drugshandel en drugsproductie waarschijnlijk aanzienlijke bedragen zijn verdiend. Delen van die verdiensten lijken vervolgens te zijn aangewend voor het opstarten van beautybedrijven.

Zoals gesteld, zijn er geen signalen dat beautybedrijven op grote schaal worden gebruikt voor het witwassen van crimineel geld. De incidentele gevallen die op dit punt in het onderzoeksmateriaal naar voren komen, zijn veelal te linken aan zonnestudio's.

voor criminelen. In hoeverre dat ook het geval is kunnen we niet vaststellen, maar feit is wel dat in het op zichzelf nu ook weer niet heel vreemd is als zich in kapperszaken groepen mensen bevinden.

Tattooshops worden van oudsher in verband gebracht met motorbendes (OMG's), en er zijn met name in de gerechtelijke uitspraken aanwijzingen dat deze banden voor enkele shops nog altijd bestaan. Er zijn echter geen aanwijzingen dat tattooshops als zodanig een actieve rol spelen bij criminele activiteiten van motorbendes.

Buitenlandse ervaringen

De essays uit België, Italië en het Verenigd Koninkrijk laten zien dat in deze landen min of meer dezelfde vormen van ondermijning in de beautysector zijn te onderkennen. Ook de buitenlandse onderzoekers kunnen echter niet de omvang ervan aangeven. Het is daarmee lastig om een vergelijking tussen Nederland en de andere landen te maken. Het is wel opvallend dat in België 10 procent van de geregistreerde mensenhandel zaken is gelieerd aan de beautysector. In Nederland ligt dit percentage volgens CoMensha op 1 procent. We hebben geen verklaring voor dit opvallende verschil.

In Italië zijn er signalen dat de maffia crimineel geld investeert in de beautysector. Tegelijkertijd komt naar voren dat dit in vergelijking met andere branches sporadisch gebeurt. Dit suggereert dat deze schaarse voorbeelden niet duiden op kwetsbaarheid van de branche, maar op 'toevallige' interesse van personen gelieerd aan de branche om te investeren in een beautybedrijf.

Italië en Wallonië kennen meer regulering van de beautysector dan Nederland. Een en ander lijkt wel consequenties te hebben voor het aantal kleine ondernemers (zzp'ers) binnen deze sector. Dit is vooral zichtbaar in België, waar het verschil in wetgeving tussen Vlaanderen (niet gereguleerd) en Wallonië (wel gereguleerd) tot een grotere toename van het aantal kapperszaken in Vlaanderen heeft geleid.

Weerbaarheid

Het tweede deel van de probleemstelling richt zich op de vraag op welke wijze de weerbaarheid van de beautysector kan worden verstevigd. Op basis van dit onderzoek is de conclusie echter dat er geen sprake is van structurele criminele inmenging of infiltratie in de beautysector. Daarmee staat verstevigen van de weerbaarheid van de sector niet zozeer ter discussie. Wel is er gekeken naar meer algemeen preventieve methoden voor het tegengaan van criminaliteit in de sector. Hierbij verdienen twee methoden de aandacht:

1. Barrièrevorming door middel van het vergunningplichtig maken van bedrijven en/of straten door de gemeente. Hierdoor kunnen ondernemers die een beautybedrijf willen starten op een fysieke locatie (dus niet de zzp'ers die vanaf huis werken) worden gescreend. Dit kan aan de hand van de Wet Bibob of aanwijzingsbevoegdheid risicovolle bedrijven en gebieden. Hiermee kan deels worden voorkomen dat crimineel geld wordt

gebruikt voor het starten van een onderneming. En dit geeft ook de mogelijkheid om na verlening van de vergunning regelmatig te controleren.

2. Intensievere handhaving door de overheid door vaker en steviger door te pakken op signalen die wijzen op (ondermijnende) criminaliteit gelieerd aan een beautybedrijf. Hierbij is een betere gegevensuitwisseling tussen overheidsinstanties behulpzaam.

De meeste geënquêteerde ondernemers spreken de wens uit om de branche zelf te reguleren vooral door het in ere herstellen van het vakdiploma om een beautybedrijf te kunnen starten. Er lijkt echter vanuit het perspectief van weerbaarheid tegen (ondermijnende) criminaliteit weinig reden om de sector te reguleren. Deze zienswijze wordt ondersteund door de sectorvertegenwoordigers die aanwezig waren bij de valideringsbijeenkomst (kappersbranchevereniging ANKO en VNO-NCW).

De preventieve instrumenten die in de buitenlandse essays worden genoemd, vertonen veel overeenkomsten met hetgeen in Nederland beschikbaar is. Wel zijn de bevoegdheden op basis van bijvoorbeeld de anti-maffia wetgeving ruimer dan de Nederlandse Bibob-wetgeving (Peters, 2023). Daarnaast is er op sommige plekken sprake van meer regulering. Dat geldt met name voor Italië en Wallonië. In hoeverre de beschreven strakkere regulering nu ook daadwerkelijk een weerbaarder sector tot gevolg heeft, is op basis van deze bijdragen moeilijk vast te stellen. We zien vooral veel casuïstiek, die echter weinig zicht geeft op de omvang van het probleem rond ondermijnende criminele activiteiten in de beautysector van deze drie landen.

Tot slot

Het is onze indruk dat er in het algemeen nogal snel de conclusie wordt getrokken dat er sprake is van ondermijnende criminaliteit op basis van een delictsomschrijving, zoals drugscriminaliteit of witwassen. Dit gebeurt vaak zonder dat er een antwoord is gegeven op de vraag, of er daarbij sprake is van een link met georganiseerde criminaliteit (zijnde een essentiële voorwaarde om te kunnen spreken van ondermijnende criminaliteit). Ons onderzoek laat zien dat in het geval van de beautysector deze link er zelden is. In het verlengde hiervan zou het interessant zijn om ook andere branches onder de loep te nemen waarvan nu wordt aangenomen of verondersteld dat deze kwetsbaar zijn voor ondermijnende criminaliteit.